

artam

GLOBAL ART & DESIGN

60. Sayı

ISSN 2146-197X

9 772146 197005

25 TL • 2020/05

KKTC FİYATI 31 TL

[İLHAM]

Serdar Arat, "Untitled", 2010,
tahta üzerine akrilik, 35 x 17 x 2 cm

Doğru Yer, Doğru Zaman

NEW YORK'LU TÜRK SANATÇI SERDAR ARAT'IN '80'LERDE ABD'YE GÖÇ EDERKEN AKLINDA TEK BİR ŞEY VARDI: SANAT. BUGÜN AYNI SADELİKLE ÜRETMEYE DEVAM ETMESİ BELKİ DE BAŞARISININ EN BÜYÜK SIRRI.

RÖPORTAJ CANSU VAROL

Günümüz sanatı öyle bir noktada ki günden güne sınırları genişliyor, dalları akışkan birer form olarak birbirine karışıyor. Bununla beraber izlenme, algılanma süreçleri de değişime uğruyor. Sanatçı Serdar Arat, resimden grafik tasarım ve heykele uzanan eserleriyle bu değişimin Türkiye'den dünyaya mal olmuş bir temsili.

Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi'nde de lisans eğitiminizin üzerine, resme doğru keskin bir dönüş yapmışsınız. Kararlarınız nasıl şekillendi o yıllarda?

Boğaziçi'nde İdari Bilimler "okudum" demeye dilim varmıyor, bir şekilde mezun oldum diyelim. Ama aslında ilk sanat eğitimimi orada aldım demem daha doğru olur. Müzik Kulübü, Türk Müziği Korosu ve B.Ü. Oyuncuları ortamlarında yaratıcılığın nasıl bir süreç olduğunu, özveri gerektirdiğini, düşünce ve duyguyu birleştirdiğini öğrendim. 1970'lerde bu gruplarda aktif olan arkadaşların sahip olduğu sanat anlayışını, siyasal bilinci ve dünya görüşünü hâlâ takdir ediyorum. Kısacası, çok şanslıyım. Resimle tamamen kendi başıma uğraşıyordum. Müzik ve tiyatro grup halinde yaratıcılık gerektiriyor ama resim kişisel, yalnız başına yapılan ve bana uygun gelendi.

Mezun olduktan sonra yükseköğreniminiz ve ardından yaşamak için New York'u tercih etmeniz nedenleri neler?

Yurtdışına gitmek aklımın ucundan bile geçmiyordu. Kız arkadaşım (şimdiki eşim) Zehra Kabasakal doktorası için New York'a gitmek üzereydi ve bana çok inandırıcı bir tablo çiziverdi; "Sen de gel! Sanat master'ı yaparsın, New York ortamında kendini tamamen sanata verebilirsin. Sonra belki üniversitede hocalık yaparsın" filan... Herhalde en ufak bahaneye bakıyormuşum ki o hayal bana gayet olabilir göründü. Oysa ne para vardı, ne öğrenci veya çalışma vizesi, ne portfolyo ne de sanat eğitimi. Ama gidiş o gidiş...

Bazen yaşam kaygısı, kendini güvenceye alma isteği yeteneklerin eğitilmesinin önüne geçebiliyor. Sizin gençliğinizde bu durum nasıldı? Ressam olma fikriniz aileniz ve yakınlarınız açısından nasıl karşılandı?

Üniversite zamanı gelince, annem ve babam beni karşılarına alıp (ki hiç yapmadıkları şeydi), "Eğer Güzel Sanatlar Akademisi'ne gitmek istersen biz destekleriz" dediler. Şok oldum! Ben sanatçı olmayı hayal etmeye cesaret bile edemezken onlar nasıl anladılar diye. "Yok canım, nereden çıktı" dedim. O zamanlar akademinin tutucu bir çizgisi olduğunu düşünüyordum; bir de yaratıcılığın kendi başına, etki altında kalmadan gelişmesi gerektiğini... Tabii Boğaziçi'ne gitmek, dediğiniz "yaşam kaygısıyla" ilgiliydi. Dedim ya, şanslıydım, Boğaziçi'nde sanat okumadan sanat eğitimi almış oldum.

Oradaki yaşantınız sanatsal üretiminizi nasıl besliyor?

1980'de Türkiye'nin dışı pek açık olmadığı, internet öncesi bir ortamdan çıkıp New York sanat ortamına gelmek, baş döndürücü bir heyecan ve bilinçlenmeydi. Çağdaş sanatı (kendi işlerim de dahil), binlerce yıllık dünya sanatının en güçlü örnekleriyle bir arada, karşılaştırmalı olarak yaşayabilmek, anlayabilmek çok önemli. Müzelerin en önemli işlevi bu. Buna bir de yeryüzünün dört bir yanından gelen, kendisini sanata adanmış, azimli genç sanatçıları ve diğer sanat kurumlarını da ekleyince, yıllar alabilecek bilgi-görgü edinimi New York'ta çok kısa bir sürede mümkün. Tabii, aynı zamanda en acımasız rekabet ortamı olduğu için sanatçıyı devamlı bileyleyip keskin tutuyor.

"Keşfedilme" anına inanıyor musunuz?

"Doğru yerde, doğru zamanda bulunmak" benim için tesadüflerle

oldu. New York'a ayak basmanın ikinci haftasında Angelo Ippolito'nun (soyut anlatımcılık denilen akıma dahil, Pollock, De Kooning, Kline gibi sanatçılarla haşır neşir olmuş, tam o sırada Time dergisinde sergisiyle ilgili bir yazı çıkmış olan) üniversitedeki atölyesine gidip, "İstanbul'dan geldim, sanatla uğraşıyorum, kimseyi tanımıyorum, ne yapacağımı da pek bilemiyorum" dedim.

Niye Angelo? Çünkü sanat bölümünün koridorunda gördüğüm tek açık kapı onunkiydi. Angelo bir anlamda beni özel projesi haline getirdi. Kendi evinde İtalyan yemekleri ve şarapla, bizim evde Türk yemekleri ve rakıyla sanat konuştuk, işlerimi eleştirdi; derslerine parasız aldı, üniversitede işlerimin dialarını çekirtti, tavsiye mektupları yazdı ve o ana kadar hiç sanat eğitimi almamış olan beni bir başka üniversitede yüksek lisans programına kabul ettirdi. Yani, ilk kez bir sanat çevresine soktu. İlk New York sergim de White Columns'ta, o zamanki deyimle bir alternatif galeride oldu. Bir sanatçı arkadaşın yönlendirmesi üzerine tesadüfen varlığından haberdar olduğum, yeni sanatçıları ortaya çıkarmakta önemli rolü olan bir galeriydi bu.

O günden bugüne çalışmalarınızla birçok ödül aldınız ve dünya çapında önemli koleksiyonlarda yer alıyorsunuz. Peki siz çalışmalarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce Türk ve dünya sanatında ne şekilde konumlanıyorlar?

Yaptığım işlerin sergilenip izlenebilmesi, paylaşılabilmesi bence en önemlisi. Bunun ötesindeki ilgi ve takdiri anlaması zor ve hak eden, benim için değerli bir sürü sanatçıya da nasip olmamış, olmamakta. "Konum" tabii ki beni aşar, hatta bugünün de ötesindedir. Ancak gelen nesillerce değerlendirilebilir.

Sizin için "doğru" anlaşılacak, resimlerinizin sanatseverler tarafından sizin zihninizden çıktıkları duygu ve düşüncelerle okunabilmesi ne derece önem teşkil eder?

Bence bir sanat nesnesi, ancak onu izleyeni, yaşayanı olduğu zaman sanata dönüşür ve sanat her kişinin kendi bilincinde yeniden yarattığı bir deneyimdir. Hatta her görüş veya hatırlayışta bir öncekinden biraz farklı olarak yeniden yarattığımız bir deneyimdir. Bu düşünceyi sık sık tekrarladıysam da canıgönülünden kabullenebilmem zor ve ileri yaşta oldu. Yani sanat nesnesinin "doğru anlaşılması" söz konusu değil. Eserin ilgiyle, derinlikle, heyecanla ve bilinçlerde az da olsa yer ederek izlenebilmesi, yaşanabilmesi önemli.

Serdar Arat, yerleştirme görüntüsü, 2020

Serdar Arat, "Reflections",
2001, tuval üzerine akrilik,
92 x 53 cm.

Sanat eleştirmenleri eserlerinizin genel anlamda neler ifade ettiğine, tekniklerinize dair tanımlamalar yapıyor. Siz eserlerinizdeki düşünce aktarımını ve üslubunuzu nasıl tanımlıyorsunuz?

Üslupların, akımların çoğullaştığı ve hep bir arada var olduğu bir dönemdeyiz. Küresel bilgi paylaşımı aynı hızda sürdükçe de devam edecek bir dönem. Kendi üslubuma da ancak çok genel ve temel kavramlarla değinebilirim; "Görünen dünyanın damıtılmış hali" gibi ki o da yüzeysel kalır. Belki boyutlu resim diyebiliriz. Kendi üslubumuzu bulmak genç sanatçıyken çok önemli olsa da sonrasında üstüne fazla düşmemeliyiz. Yoksa yaratıcılığa ters düşen suni sınırlar oluşabiliyor.

Sizin bir sanatsever olarak beslendiğiniz sanat dalları, sanatçılar ya da eserler hangileri?

Müzik. Her zaman müzik; her türüyle. Sanırım en soyut sanat dili

"Kendi üslubumuzu bulmak genç sanatçıyken çok önemli olsa da sonrasında üstüne fazla düşmemeliyiz. Yoksa yaratıcılığa ters düşen suni sınırlar oluşabiliyor."

olduğu için. Yani "Bu ne demek istiyor?" dedirtmeden, mantıklı bir açıklama istemeden bilincimizi doğrudan etkileyebildiği için. Yıllardır dinlediğim Pat Metheny, "Offramp" albümü, çok tanıdık gelen melodi ve ritim parçacıklarını kullanarak sonunda insanı olmadık yerlere götürüp bırakıyor... Tabii, bir dizi görsel sanatçı ve eser de var ısrarla kendini hatırlatan ve zaman içinde benim için etkisi artan. J. Clemente Orozco'nun freskleri, Arnold Böcklin'in "Ölümler Adası"nın bir ve ikinci versiyonları, Picasso'nun kâğıt üzerine son otoportresi, Piranesi'nin "Hayali Zindanlar"ı gibi.

Bir resim müzesi açacak olsanız, yer almasını istediğiniz eserler neler olurdu?

Bu soru ister istemez eserden çok müze kavramını düşündürüyor. Değişen sergilerle hep tek eseri, etrafında birkaç "şey" ile beraber sergileyen bir mekân olurdu herhalde. Mesela, Christopher Wilmarth'ın "Kapılar Sebep Verir" isimli duvar heykeli, yanında Vermeer'in "Uyuyan Hizmetçi" resmi, bir ince cam iş, bir ağır endüstriyel çıkma çelik parçası bir arada... Sanat nesnesi, başka hatta zıt görülebilecek sanat nesneleriyle ve gündelik nesnelere bir arada algılanınca her biri daha güçlü çıkıyor ortaya.

Türkiye'de ve ABD'de sayısız serginiz oldu. Türk ve yabancı sanat çevrelerinde, sanat piyasaları arasındaki farkları nasıl değerlendirirsiniz?

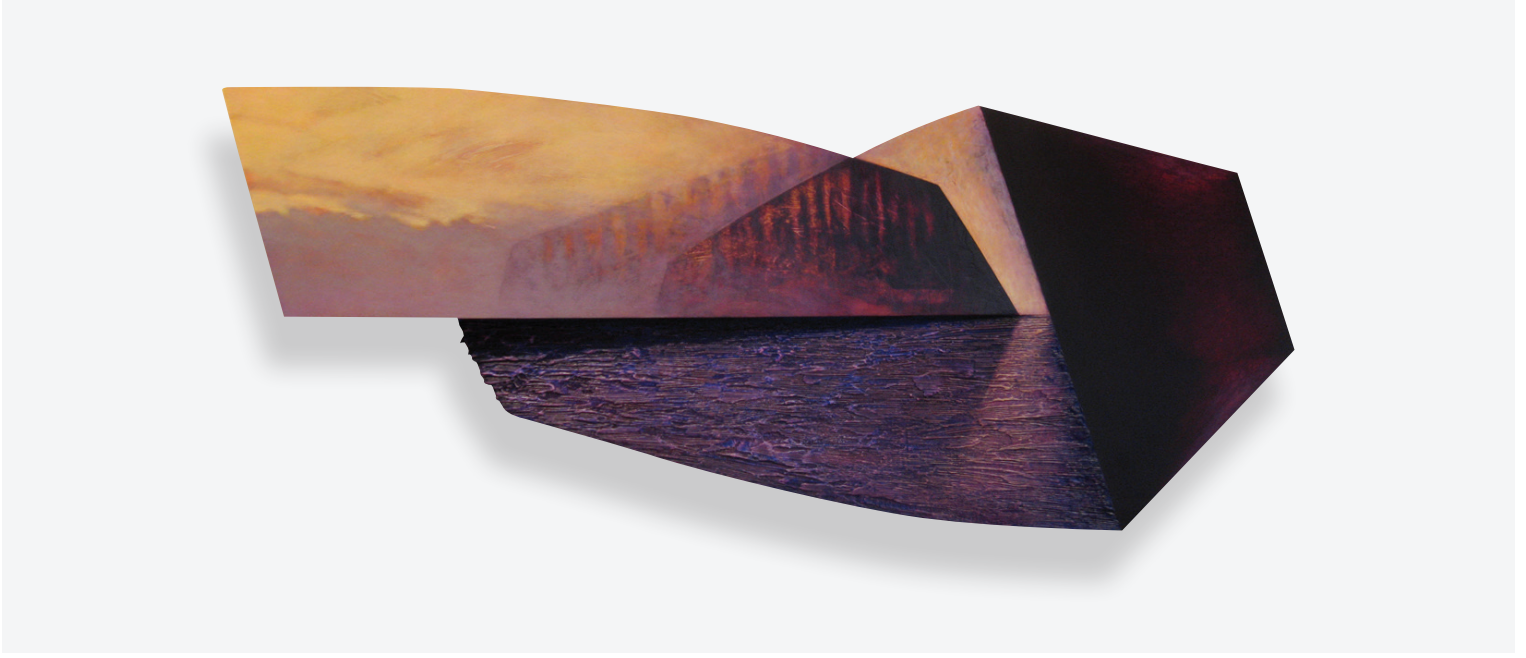
Dünya sanat piyasası, en üst düzeydeki 10 galerinin yatırımcı-koleksiyonerlerle çalışmasıyla sürükleniyor. Çoğu eser vergiden muaf depolarda bekletilip sadece yatırım aracı olarak işlem görmekte. Bu gelişmenin zararlı etkileri oldukça ciddi. Türkiye piyasası ise daha genç sayılır ve hâlâ sanata, sanatçıya ve kültür mirasına odaklı koleksiyonerlerden oluşmakta. Umarım bunu kaybetmeyiz.

Türk resmi nasıl bir dönemden geçiyor şu sıralar? Osmanlı'dan bu yana bir panorama çizerek olsanız, bulunduğumuz zamanı nasıl değerlendirirdiniz?

Öncelikle, "resim" tanımlamasının artık yetersizleştiği bir dönemdeyiz. Resim, heykel, video, performans gibi kategorilerin

“Sadece Türkiye’de değil, yurtdışında da sanatçı olarak var olmamda en büyük katkı Galeri Nev’denidir.”

Serdar Arat,
“Shadow of the Island”,
2011, tahta üzerine akrilik,
24 x 61 x 2 cm.

eriyip birbirine geçtiği, sanatın “nesnesinden” çok “yaşanılmasına, tecrübe edilmesine” önem verilen bir dönem; hep olmasını beklediğim gelişmeler. Öte yandan yaratıcılığın dünya sanatıyla aynı platformda, eşzamanlı olarak geliştiği bir dönem. En heyecan verici olan da hızlı küreselleşmeye rağmen, Türkiye gerçeklerinden çıkan, yerel, otantik karakterli yaratıcılığın da var olabilmesi.

White Columns’daki ilk kişisel serginizden bu yana sizde neler değişti?

Düşüncelerimi ufak kâğıt parçalarına not edip zarflarda, çekmecelerde biriktirip sonra bu düşünceleri görselleştirmenin yerini, yaratıcı sürecin getirdikleri aldı. Eskiden atölyedeki zamanımın çoğu bir gün önce yaptıklarımı anlamaya çalışmakla geçerken, sonraları kapıdan girmemle işe girişmem bir olmaya başladı. Yaratılan şey gerçekten yeniyse, sanatçı için de yeni ve alışılmamış oluyor. Yarattığınız o yeni evrenin kendine özgü kurallarını anlamak da uzun zaman alıyor.

Rutinlere inanır mısınız? Kreatif kişilerin gündelik yaşamında rutinler olması yaratım süreçlerine hizmet eden bir şey midir?

Kesinlikle evet. Uyku saatinden araba kullanmaya, her yaptığımız şey düzenlilik kazanınca, “Bu devamlı yapılacak” hissiyle hem bilinç hem de fizik olarak devamlı hazırlıklı oluyoruz. Arka planda o süreçler kafamızda işlemeye devam ediyor.

İstanbul’da eserleriniz Galeri Nev’de sergileniyor. İşbirliğiniz nasıl gidiyor?

“Şanslıyım” diye tekrar edeceğim. Haldun Dostoglu ve Ali Artun, Galeri Nev’le Türkiye’de tarih yazdılar demek hiç abartı olmaz. Bu kadar bilinçli, sağlam değerlere sahip, sanat ve kültüre adanmış iki kişilik... Bunca yıl Türkiye’nin siyasi ve ekonomik krizleri, çarpık piyasaları, sanat ve kültürde kurumsallaşma eksiklikleri içinden geçip, Galeri Nev’i saygın ve etkin bir kurum haline getirmiş olmaları inanılır gibi değil. Sadece Türkiye’de değil, yurtdışında da sanatçı olarak var olmamda en büyük katkı Galeri Nev’denidir.

Bu sıralar üzerinde çalıştığınız, sizi heyecanlandıran projeler var mı?

Yedi yıldır süregelen, giderek büyüyen bir çalışma nihayet bu yıl sonunda tamamlanmak üzere. İki parçadan oluşan (kabaca yer ve gök diyelim), 12 metre uzunlukta bir yerleştirme. “Yer” parçası 2018-19’da kendi başına üç kez değişik düzenlemelerle sergilendi. “Gök” parçasınının tamamlanması ise pandemi dönemine denk geldiği için, tüm işin henüz atölyeden çıkma şansı olmadı. Bu yüzden de “nesne” olarak kalmaya devam ediyor. Yaptığımız işin tamamlanması için izleyicinin bilincine ihtiyacımız var demek başka, bu eksikliği günbegün yaşamak başkaymış meğer... ●